

Jef van Dingenen, *Zijn doel, zijn middelen. Staf De Clercq, het VNV en de collaboratie*, Broederband, 1995, 447 p.

In 1995 werden verschillende bijdragen van Jef van Dingenen, de inmiddels overleden hoofdredacteur van Broederband, gebundeld. Dit initiatief ging uit van de gelijknamige vereniging die hiermee postuum eer wou betonen aan één van haar stichters. Broederband is een in 1964 opgerichte losse federatie van vriendenkringen van Vlaams-nationalisten die door de repressie getroffen werden.

In een "Ter verantwoording" van Erik D'Hondt verneemt de lezer dat het gaat om de uitgave van "een aantal" van Van Dingenens artikelen verschenen in het tijdschrift *Broederband* tussen maart 1977 en mei 1984. Over het selectie criterium en de exacte verschijningsdatum van elk van de bijdragen in *Broederband*, wordt de lezer in het ongewisse gelaten. Werd de volgorde van de bijdragen gewijzigd? Geen idee. Is het voetnotenapparaat door de uitgevers toegevoegd of was het ook aanwezig in de oorspronkelijke bijdragen? Een ander mankement is de bedenkelijke kwaliteit van de biografische notities van de in het boek vermelde figuren. Twee voorbeelden uit dit "Personenregister" dat zich achteraan het boek bevindt: bij Hendrik Elias lezen we met verbazing: "*Hij streefde naar de handhaving van de soevereine rechten en vrijheid van het Vlaamse landsgedeelte. In 1944 weigerde hij mee te werken met de Duitsers en werd geïnterneerd in Duitsland*". Over Filip de Pillecyn krijgen we volgend stukje te verwerken: "*Alhoewel hij steeds eerlijk handelde in de overtuiging dat de Vlaamse cultuur zich tegen de Duitsers moest doen gelden, werd hij tijdens de repressie zwaar gestraft*." Zowel deze citaten als de hierboven opgesomde 'slordigheden' tonen aan dat het hier zeker niet om een wetenschappelijk verantwoorde uitgave gaat. Zo ontbreekt ook een uitgebreide biografische schets van Van Dingenen. Frans Van Campenhout situeert Van Dingenen tijdens de jaren 1941 en 1942 als gewestleider van het VNV en gouvcommandant van de Dietse Militie-Zwarte Brigade, maar bijvoorbeeld niet als lid van de Militaire Organisatie (mei 1940). Dit laatste is nochtans belangrijk indien men wil begrijpen waarom Van Dingenen zoveel aandacht aan die organisatie besteedde en waarom de laatste honderd bladzijden enkel over dit onderwerp handelen (chronologisch staan ze daar trouwens niet op hun plaats). Verder in deze bespreking komen we op de kwaliteit van deze uitgave (of beter het gebrek eraan) terug.

We hebben met veel aandacht de stellingen gelezen die Van Dingenen in zijn bijdragen poneert en stellen vast dat hij zich niet los kan maken van het Vlaams-nationalistische milieu waarin hij militeerde, collaboreerde. Zijn analyse van de feiten is sterk gekleurd door zijn persoonlijke betrokkenheid, zijn bewondering voor Staf De Clercq en zijn wens "*het kwetsbare licht van de Vlaamse Beweging*" (dixit Frans-Jos Verdoodt in één van de vier inleidingen) te beschermen. Toch laat Van Dingenen zich niet verleiden tot scheldproza of simplistische redeneringen

zoals we die in de apologetische geschiedschrijving soms wel meer te lezen krijgen. Zijn bijdragen zijn trouwens niet zomaar verslagen van een getuige zoals Wim Van Onckelen ons wil doen geloven in zijn voorwoord. De auteur getroostte zich immers veel moeite heel wat wetenschappelijke literatuur die op dat ogenblik ter beschikking was door te nemen. Hij putte uitvoerig uit de bijdragen van A. De Jonghe, het werk van A.W. Willemsen, L. Schepens, H. Elias, J. Gérard-Libois en J. Gotovitch, L. Scheirer, E. De Bens en L. De Jong. Daarnaast maakte hij ook gebruik van gepubliceerde getuigenissen (bijvoorbeeld van Edgard Delvo) en raadpleegde hij uitvoerig de toenmalige pers (voornamelijk *Volk en Staat*). Het verhaal dat hij op basis van deze verschillende soorten bronnen ophangt, is zoals Frans-Jos Verdoodt terecht schrijft *“een mengeling van objectief-subjectieve geschiedschrijving, waarin letterlijk geciteerde bronnen de basis vormden voor zijn bewuste, maar strak in de hand gehouden duiding”*. Van Dingenen stelt wel heel wat pertinente vragen over de houding van de VNV-leider tijdens de mobilisatie en het begin van de bezetting. Helaas blijven zijn antwoorden zeer voorspelbaar en weinig kritisch tegenover de motivatie en doelstelling van het Vlaams-nationale kamp. Wat Leider Staf de Clercq via de pers, voornamelijk *Volk en Staat* naar buiten brengt, is DE waarheid en kan dus letterlijk worden geïnterpreteerd, want de Leider had toch enkel de belangen van het Vlaamse volk voor ogen. Zo beweert Van Dingenen dat de *“aarzeling van de Leider in mei 1940 om te collaboreren volgens ons uitsluitend geïnspireerd [werd] door zijn bekommernis om het werkelijke belang van Vlaanderen en had niets te maken met enige loyaliteit tegenover België”* (p. 74). Aan dit laatste twijfelen we zeker niet, maar wat mag het werkelijke belang van Vlaanderen dan wel zijn. Voor vele VNV'ers zal dit wel duidelijk geweest zijn, namelijk de verwerving van het machtsmonopolie in Vlaanderen. De VNV-pers stond er bol van, maar bij Van Dingenen wordt hier zedig over gezwezen. En wat met de mening van de rest van de Vlaamse bevolking? Het beperkte succes van de Volksbeweging (iets waar Van Dingenen het trouwens niet mee eens is) toont aan dat de door het VNV gevolgde politiek alles behalve aansloeg bij grote bevolkingsgroepen. Maar daar gaat het niet om volgens Van Dingenen want de meerderheid der Vlamingen onderging de gebeurtenissen passief en had het veel te druk met de eigen zorgen om zich die van Vlaanderen nog aan te trekken. Belangrijk was dat werd tegemoet gekomen aan de wens van de 'bewuste' Vlamingen, *“diegenen die zich meer bekommerden om het lot van Vlaanderen dan van België, ook al ging hun Vlaamsbewuste reactie al niet verder dan het bijwonen van een Guldensporenviering of een IJzerbedevaart”* (p. 197). Dat een dergelijke redenering een enorm democratisch deficit inhoudt, is Van Dingenen zich blijkbaar niet bewust. Bovendien, zo stelt Van Dingenen op p. 187, *“In tegenstelling tot het Verdinaso had het VNV er nooit naar gestreefd om een elitebeweging te worden.”* Deze en andere krachtlijnen in Van Dingenens verhaal (zoals het VNV als kampioen van de neutraliteitspolitiek) kaderen in het klimaat van de naoorlogse Vlaams-

nationale geschiedschrijving en bevestigen de betrokkenheid van de auteur hierbij.

Een groot deel van Van Dingenens stellingen werd inmiddels door de recente wetenschappelijke publicaties achterhaald. Is het dan nog zinvol om de teksten van Van Dingenen opnieuw uit te geven? Deze publicatie herbevestigt immers heel wat mythen die in het Vlaams-nationale milieu nog steeds de ronde doen. Het is bijgevolg niet toevallig dat Wim Van Onckelen namens Broederband zo nadrukkelijk de historici een veeg uit de pan geeft (*“Voor het ‘grote’ publiek werd de toon gezet door Wils, Vos, Gevers (Leuven), De Wever en Seberechts (Gent), die met hun ‘geëngageerde geschiedschrijving’ trachten de feiten in te passen in hun Vlaams-Belgische en anti-fascistische apriorismen”*). We betwijfelen of Van Dingenen zijn artikelen vandaag op dezelfde manier zou schrijven. Hij had immers de gewoonte tenminste kennis te nemen van de stand van het onderzoek. De uitgevers hebben hem dan ook geen dienst bewezen door zijn artikelen zonder kritische inleiding en zonder kritisch apparaat opnieuw uit te geven. Het is tegelijk een indicatie voor de inhoudelijke zwakte van de publicisten die vandaag nog de collaboratie van het VNV goedpraten.

PETRA GUNST
TENNISBAANSTRAAT 53, 9000 GENT